

מראי מקומות - שבת עג:

תוס' ד"ה מכדי, משום, וצריך, מפרק

(א) **זרעי ברישא והדר כרבי- פרש"י**, ואשמעינן דהא נמי חרישה היא. ומשמע מדברי רש"י דחייב מדין חרישה בחרישה שני'. אולם ע' **ברש"י בפסחים** (מז: ד"ה ושביעית) דכ' דהחורש לכסות את הזרע הוי תולדה דזרע, וצ"ע (ואולי צריכין לחלק בין מלאכות שבת למלאכות של שביעית, וצ"ע אם שייך לחלק כן).

(ב) **הזרע וכו' כולן מלאכה אחת הן- פרש"י** דזרע הוי אב מלאכה בזרעים, ונוטע הוי אב מלאכה באילנות, ומכריך ומרכיב הם ג"כ אבות מלאכות, וזומר הוי תולדה. אולם ע' **ברשב"א** שהביא ממורו דכי קתני דכולן מלאכה א' הן, היינו דזרע ונוטע הוו אבות, והשאר תולדות. וע' **ברמב"ם** (שבת ז', ג'), דמבואר דכולן אבות הן. וע' **במגיד משנה** (שם, ד'), שכ' "ודע, שכוונת רבנו הוא שכל מלאכה שהיא דומה לאב בדמיון גמור, אלא שחלוקה ממנה באיכות הפעולה, או באיכות הנפעל, הרי זו אב כמותה, אבל המלאכה הדומה לה במקצת, זו היא הנקראת תולדה, וכו'".

(ג) **מלאכה א' הן- כ' הריטב"א** דכולם אבות חלוקים, והתנא מנה א' מהן, ואינו דומה לבורר זורה ומרקד, דשלשתן צריכין בדבר א' בזה אחר זה, משא"כ בהנהגה דהיכא דאית' להאי ליתא להאי, וכל אב לענינו לפי מה שהוא.

(ד) **אימא אף משום זרע- פרש"י** דהך זריעה באילנות הוא, ואי עביד ל' בהדי זרע חייב חדא ותו לא. והק' **הריטב"א** בשם **תוס'**, דא"כ, זומר דאינו חייב אלא משום נוטע, אם עשאו בהדי זרע יהי' חייב תרתי, וא"א לומר כן, דהא קתני שכולם מלאכה א' הן, ואינו חייב על כולם אלא א'. ותל' **הריטב"א** דמה דאמר' דכולם חייב רק א', היינו היכא דעשה כולן, דכיון דאיכא נוטע, אז מיפטר זומר בהדי נוטע, והיינו דפריש רב דבכולהו ליכא אלא חטאת א', דהיינו, דדוקא אם עושה כולם אינו חייב אלא א', אבל אם עושה מקצתם, שפיר י"ל דחייב תרתי, ונמצא דריבוי המלאכות גורם מיעוט קרבנות.

(ה) **זומר וצריך לעצים חייב שתים- כ' תוס'** דאפי' לר"י דמחייב במלאכה שאין צריכה לגופה, מ"מ בעינן צריך לעצים, דלא מקרי קוצר בכלל בלא"ה, וכמו קורע ע"מ לתפור ומוחק ע"מ לכתוב, דאינה מלאכה כלל שלא ע"מ לתפור וכו'. וכו' **רעק"א** בגלה"ש דמבואר מדברי תוס' דס"ל דאפי' היכא דאינו מקלקל, מ"מ לא חשיב מלאכה חשובה אם אינו ע"מ לתפור, וכו'. והק' ע"ז מהא דאי' לקמן דהקורע על מתו ובחמתו חייב, אף שאינו קורע ע"מ לתפור. וע' **בקהלות יעקב** (ל"ו), שכ' לתרץ דמה דצריך ע"מ לתפור, וכו', היינו משום דמלאכות אלו בעצמם הם סתירה וקלקול, ולכן כדי שיהיו חשיבי לתיקון, צריכים שיהי' ע"מ לתפור, וכו', ולזה הוי הסתירה באמת תיקון. אבל היכא שקורע בחמתו, וכו', כיון שזהו הנאה הסופית, ואינו כמכשיר הדבר לתועלת אחרת, א"כ י"ל דכל כה"ג אי"ז נקרא סתירה וקלקול כלל, רק שבא הדבר על גמרו, ולכן בכה"ג אי"צ שיהי' ע"מ לתפור, משום דזהו גופא הוא תקונו.

(ו) **בשדה חייב משום חורש- כ' המאירי** דמה דהשוואת הקרקע חייב משום חורש, היינו משום דהשוואת קרקע צורך חרישה הוא, והביא קרא לזה. אולם ע' **בש"י להר"ף** שכ' דהרבה פעמים אדם חורש אף שאין דעתו לזריעה, אלא לתיקון השדה, ולא לזריעה. והלכך כל תיקון השדה חייב משום חורש.

(ז) **אין עימור אלא בגידולי קרקע- כ' בהג"ה ראמ"ה** דאפי' למאן דמחייב בדישה שלא בגידולי קרקע, הכא שאני, דכיון דבעי מקום גידולו דוקא, בעינן גידולו מן הקרקע כמו בסממנים. אולם ע' **במאירי** דכ' להיפוך, דאף למ"ד דאין דישה אלא בגידולי קרקע, מ"מ י"ל דקיי"ל דיש איסור מעמר אף שלא בגידולי קרקע.